

Sinteze

LITERARE-CRITICE-SOCIALE

SUPLIMENT LA „DEȘTEPTAREA” Nr. 247

ANUL I, Nr. 35

VINERI 30 NOIEMBRIE 1990

semne Sub semnul revizuirii

Profesor de istorie generală la Universitatea din București, autor de vaste lucrări asupra cruciadelor, de istorie a Europei sud-estice și de sinteze încă mai ample, între care „Essai de synthèse de l'histoire de l'humanité”, N. Iorga e, fără îndoială, unul dintre marii istorici ai secolului nostru și una dintre cele mai complexe figuri din analele culturii. La moartea lui, produsă în condiții extrem de tragice acum o jumătate de secol, Henri Focillon a ținut să spună: „Am avut privilegiul să vedem trăind sub ochii noștri, în plenitudinea sa iradiantă, una din personalitățile legendare ce sînt implantate pe vecie în solul unei țări și în istoria inteligenței umane”. Scrisese despre „romaniile răsăritene”, despre state și dinastii, hotare și state naționale, fluvii, mări și oceane în istorie, despre o nouă istorie a Evului Mediu, despre evoluția ideii de libertate de-a lungul timpului, despre mari imperii și mici state de sub opresiune, despre mai toate popoarele europene, despre formele vieții contemporane, despre cărți reprezentative în istorie, despre literaturile romanice etc. Când ucigașii săi l-au smuls de la masa de lucru, Nicolae Iorga tocmai scria la o vastă istoriologie umană din care nu apucase a pune pe hîrtie decît puține capitole. Epitetul umană din sinteza proiectată se cuvine reținut, în ciuda caracterului său oarecum pleonastic, deoarece e semnificativ pentru concepția marului istoric despre aventura cronotopică a omenirii. Istoria îi apărea ca o tragedie în care scenele deseriu „evenimente” și confruntă personaje, iar actele duc mai departe conflictul. O construcție dinamică rezultă din acest efort restituitiv, una în care — spre deosebire de sociologie — faptele intră „vii” în structura creației, ceea ce reclamă din partea istoricului, alături de un colosal efort cognitiv, însușiri de divinație și de poezie a stilului.

O asemenea viziune îl apropie pe N. Iorga de Michelet, dar și de unele tendințe mai recente. Ea a condus din capul locului la revizuirii semnificative. În 1913, a schițat deja, la Congresul internațional de la Londra, *Les bases nécessaires d'une nouvelle histoire du moyen-âge*. Trei ani mai tîrziu, iniția același lucru, fie și ca „specialist”, pentru istoria antică. Totul trebuia regîndit și în consecință a făcut el însuși, pentru multe epoci propuneri de revizuire. O altă istorie contemporană e ceea ce schița într-o serie de prelegeri academice din 1933. În același spirit, a continuat să emită „îndreptări noi”, pornind de la nevoia unei mai bune înțelegeri a timpurilor moderne. Ce loc ocupă Revoluția franceză în ambițiosul său program de revizuire? Se poate spune de la înce-

AI, ZUB

(Continuare în pag. a III-a)

Nicolae Iorga (1871-1940)

Actuale „Ca țiganul în trăsură”

„O societate trebuie să trăiască măcar pe simulacru unei idei mari”.
• „Partidele politice sînt pentru țară; bandele politice, pentru ele”.
• „Mulți se ridică numai ca să aibă de unde cădea”.
• „Cel mai rău soi de oameni mari sînt aceia care nu pot face fapte mari”.
• „A fi elocvent nu e a fi orator, precum a purta haine scumpe nu e a fi frumos”.
• „Alții cred că a răspunde altceva înseamnă a răspunde”.
• „Libertatea e ceva care se merită și se cucerește, și nu ceva care se cere cu răgaz”.
• „Cel mai bun monarh e un ideal național, cel mai bun președinte de republică, o cultură morală”.
• „Convingerile care nu se leagă de alte convingeri n-au nici o valoare”.
• „Cele mai multe minciuni se spun

pentru a îndreptăți nedreptatea”.
• „Unii înțeleg ce pot, cei mai mulți ce vreau”.
• „Sînt oameni care într-o ceartă se întreabă cine a început, nu cine are dreptate”.
• „Ori bun cu rău, ori rău cu bunii — tot o ispravă”.
• „Mulți apărători ai unor idei moarte seamănă cu ciini(i) răi la casa pustie”.
• „A da oamenilor gînduri mai proaste decît ale lor e o mare neobrazare”.
• „De multe ori în loc de idei ce luptă sînt numai puncte de vedere care se încurcă”.
• „Șarlatanul modern începe totdeauna cu declarația că el luptă împotriva șarlatanilor”.
• „Egalitate înseamnă pentru cei mai mulți un avînt în sus din partea lor”.
• „Cea mai

(Continuare în pag. a III-a)

Polemica, pamfletul și altele (3)

Pamfletul este o specie a publicisticii satirice, cu accent pe literaritate. Multă vreme, specia a fost ținută la index. Critică și autocritică mai treacă-meargă, dar realitățile noastre socialiste și omul nou nu rimau cu pretențiile pamfletului. Rar de tot, viciele capitalismului în descompunere ce mai stîrneau nervul blînzilor noștri scriitori. Arghezi, cel mai mare pamfletar al nostru, se mai războia doar cu alde „Conu Mecu” în „peizajele” sale... Acum, însă, s-a schimbat foaia. Toti care pun mîna pe un plaișav, în numele taberei sale, se simt datori să ia chip de bau-bau zicînd că-s Jupiter Tonans. Și compun pamflete după ureche, mai bine zis după cum le funcționează veninul, fără nici o grijă de alte trebuințe. Pe care le ai de la natură, sau nu; le dobîndești, sau nu...

Nu-i așa că se cuvine să ne mai aducem aminte ce este pamfletul? Nu de alta, dar să nu care cumva să cădem în păcatul lui Monsieur Jourdain, să compunem pamflete fără să știm ce facem. Macar altii. Și tot e ceva decît nimic.

Muza pamfletului este poate viguroasa și frumoasa Calliope, poate una dintre Furii, poate chiar Gorgona Meduza — o perfecțiune a uritului, ceea ce nu-i de ici, de colo. Pamfletul se hrănește din circumstanțial, precum fertilitatea cîmpului din gunoarie. Această împrejurare îl poate lesne împinge în infernul intereselor mărute și meschine. Și-l degradează. Numai talentul literar îi poate reda demnitatea. Dar dacă încape pe mîna unor nechemai, a pamfletarilor de gang, care îl confundă cu bălăcăreala — și altii —, specia sucombă, se transformă în altceva, foarte murdar și dizgrațios. Din fericiți, cîfer. Artistul îi asigură rezistența în timp și „frumusețea”. Arghezi ne-a învățat „lecția”: „Pamfletul se învîrtește în jurul obiectului cu o oarecare frumusețe de corb: între două zboruri circulare, ciupește, zgîrîie, înțeapă, rupe”. „Pamfletul e tifla — și acestui gest i se cuvine o mîna curată, elegantă, și chiar o bijuterie pe degetul mic. Pamfletul frumos, animat și stropit cu lumină, reunește toate însușirile care fac prețul lucrărilor de artă — și-i lectura cea mai plăcută. Ion Vinea observă, pe drept cuvînt, că pamfletul se întregrează genului liric, deși este expozi-

Constantin TRANDAFIR

(Continuare în pag. a III-a)

Lucia DEMETRIUS: „Memorii” (2)

„Atmosfera la noi în casă fusese totdeauna potrivnică germanilor. Tata, ca mulți alți prieteni ai lui, n-avea nici o simpatie pentru Carol I, ba chiar dimpotrivă. Ocupația germană îi apăsa greu sufletul. Mai era și născut în Transilvania, se socotea transilvănean, deși părinții lui veniseră în București cînd era el destul de mic, așa că deși umanitarist și spirit larg cuprînzător, în timpul războiului nu putea avea mare atracție pentru maghiari. În mînașca în care eram în stare, oglindeam sentimentele lui. Așa s-a făcut că ducîndu-ne în vizită la familia prietenă, ai cărei bărbai erau pe front, am găsit acolo, cu mirare, invitați la cafea, doi ofițeri maghiari, încerca-

ruiți la această familie. Tata a fost politicos, eu însă nu înțelegeam să fac concesii. Unul dintre ofițeri, un om gras, jovial, prietenos, care probabil că avea și el copii acasă, a început să

seos în glumă briceagul pe care l-a deschis și mi-a spus cam așa „Îți închipui că ungurii taie eu cuțitul. Hai atunci să te tai. Dacă nu vîi la mine, te tai”. Nu era o glumă bună, dar eu am luat-o în

mă cheme la el, să vrea să mă ia pe genunchi. Cred că vorbea francezește sau nemțește, pentru că mi se traduceau cuvintele lui, îi opuneam o crîncenă rezistență. Mă agățasem de tata, care era destul de stingherit, și nu voiam să mă deslipească de el. Atunci ofițerul ungar, bîntuind probabil ce e în capul meu, a

serios. Am strîns dinții și mai tare și am așteptat să fiu înjunghiată. Mi-am spus: mor pentru patrie, ca Jeanne D'Arc! Eram plină de mîndrie și sigură că mi-a bătut ceasul.

Ofițerul a închis la loc briceagul, l-a băgat în buzunar și a rîs. Am simțit o mare deziluzie, dar și o mare ușurare.

În timpul ocupației germane venea la noi la masă foarte des, și mai ales duminică, poetul Oreste. Era un tînar delicat, nălțuț, blond, cu barbă, cu un chip de Crist. Îl mîcina o boală de plămîni, din pricina căreia a murit în 1918. Scosese cîteva volume de versuri delicate ca el. „Himera”, „Cireșul înflorit”. Nu știu ce putea da la

masă mama în epoca aceea în care ne hrăneam cu fasole, cu piine neagră, murdară, pe cartea și ea unic desert dovleac fiert sau copt. Atîta dovleac ca în vremea primului război mondial n-am văzut în viața mea.

Poate că de Oreste își vor adu- ce amînje cîndva istoricii literari

care uită atît de des ceea ce ar trebui să pomeni.

După dispariția lui Oreste, prea bolnav ca să mai iasă din casă sau poate internat într-un spital, a început să ne viziteze Dimitrie Nanu. Era un om cu glas catifelat, cu rostire puțîn pripită, plină de politețe și de căldură. Se spunea despre el că ar fi un mare uituc. Avea și o imensă doză de naivitate de care bineînțeles că eu nu-mi dădeam seama, dar despre care se vorbea în casă. A venit o vreme în fiecare zi cu exactitatea cu care venea tata la masă, apoi deodată n-a mai venit. Pesemne că uitase drumul la noi, așa cum uitase odată că e ziua logodnei lui, logodnă care apoi nu s-a mai făcut niciodată. Mama l-a întrebat odată dacă istoria cu logodna e adevărată și el n-a tăgăduit prea tare.

(Continuare în pag. a II-a)

ieri >> azi >> mîine

Puncte de vedere

Mai mult despre poet, decât despre poezie...

Un respiro cultural, sau — mai mult — unul literar, sau — și mai mult — unul poetic poate fi privit ori cu suspiciune, ori ca un eveniment deosebit în circumstanțele prezente, atât de impregnate de obsesia social-politicului. Timp de trei zile, cât a durat programul ediției a VII-a a „Colocviilor naționale de poezie”, organizate la Piatra Neamț și în împrejurimi (între 20 și 22 noiembrie a.c.), am avut ocazia să verific această realitate. Cu excepția unei zile (miercuri, 21 noiembrie) și a altor câteva momente închinată memoriei poetului Aurel Dumitrașcu — inițiativă meritorie și meritată — restul timpului a fost marcat de sensuri echivoce și de aspecte mai greu de explicat. Să reținem, înainte de toate, prezența la Piatra Neamț a scriitorilor Ana Blandiana, Romulus Rusan și Nicolae Prelipceanu, alături de vreo douăzeci de poeți ai generației 80, fapt care, altădată (nu cu foarte multă vreme în urmă) ar fi stîrnit un interes considerabil în rîndul publicului, îmi aduc aminte că acum aproape trei ani, sala de festivități, holurile și chiar scările Muzeului de Istorie din Piatra Neamț deveniseră neîncăpătoare pentru mulțimea venită să o asculte și să o vadă pe Ana Blandiana. Or, acum, sala Teatrului Tineretului a fost depărtată de a fi plină, iar într-o singură sală de expoziție a Muzeului de Artă au încăput, laolaltă, și oaspeții și spectatorii. Desigur, lucrurile s-ar putea explica prin diversitatea ofertelor venite din partea TVR, a cinematografulor, a video-cluburilor s.a.m.d., însă capacitatea de a discerne valoric între aceste variante a fost, cred eu, distorsionată de tensiunile care bîntuie societatea românească astăzi (să ne amintim și de sălile goale care întîmpină atîtea spectacole remarcabile montate acum de teatrele noastre). Așadar, poate suspiciunea, poate dezorientarea, poate altceva — oricum, din afara sferei artistice — a ținut la distanță majoritatea cititorilor de autorii care veniseră la Piatra Neamț și pentru ei (precizez că în librării cărțile poezilor respectivi n-au stat niciodată prea mult pe teșgea...). Așa a arătat tabloul văzut într-o relație, să-i spunem, exterioară.

Altfel, întîmplarea în sine a constituit un eveniment, chiar și numai pentru că a putut avea loc, în condițiile date. Oamenii s-au revăzut și au schimbat opinii, mai mult sau mai puțin interesante, despre starea actuală și viitorul (im)previzibil al literaturii. Dar, indiferent de temele înscrise în program (și au fost două: „Cînd poezia este obiectul poeziei, poezia dispăre?” și „Intimitatea publică a poeziei”), trebuie reținut că s-a discutat mai mult despre poet decât despre poezie. Nu știu dacă asta e o consecință a presiunii „mediului”, sau un sindrom de adaptare. Niște observații, totuși, se impun. Fără să intenționez acum o statistică, s-a văzut clar că o fractură s-a produs în rîndurile „optzeciștilor”. Nu doar pentru că la Piatra Neamț, de astă dată, n-au fost prezenți decât exponenții ai „provinciei” (o temă separată!), dar și pentru că cei prezenți au început să nuanțeze în jurul conceptului de „generație” și chiar în jurul tendinței de a localiza expresia funcției de zonele din care provin autorii. În plus, un motiv de îngrijorare: „ne părăsesc criticii!” Dar acesta și încă altele n-ar fi motive suficiente pentru a se fi abuzat de confuzia mistic/mister, incantație/limbaj poetic, har/talent s.c.l., cum s-a întîmplat. Nici doza de pesimism, acut resimțită, nu justifică un asemenea derapaj.

Dar, lăsîndu-i deoparte pe „optzeciști”, am reușit — într-o clipă de răgaz smulsă în extremis — să o întreb pe Ana Blandiana ce gîndește despre acest moment (aparent) nefavorabil pentru poezie. Iată răspunsul: „E adevărat, [este nefavorabil — n.n.] în măsura în care fiind un moment prin excelență public, este lipsit de calmul interior necesar meditației și reculegerii. Acest moment aparține, în mod evident, istoriei. Să nu uităm însă că istoria, ca și întreaga viață, aparține la rîndul ei poeziei. Nimic din ceea ce trăiește un poet nu dispăre în neant. Nu am nici o îndoială că extraordinarele emoții pe care le trăim acum reprezintă materia primă a unor viitoare decenii de poezie...”

Emil NICOLAE

Science fiction No man's land

Timp de zece ani am fost prezent la o serie de manifestări naționale dedicate literaturii SF. Timp de zece ani chinu-toarea întrebare: Ce este SF-ul? ne-a aruncat în tabere adverse pe mulți dintre tinerii scriitori. Dar dincolo de toate micile polemici rămîne, în picioare, o altă turburătoare interogație: în absența prezidenției SF-ul mai poate ființa?!

Nu voi încerca să vă conving că nu trebuie să confundați SF-ul cu sarbede prezidenții care, în lipsa unor cunoștințe cel puțin elementare, nu stîrnesc decât zîmbete îngăduitoare. A rezuma SF-ul doar la atît mi se pare o mare eroare, totuși.

Am întîlnit oameni care, prin atitudine și opinie, aproape că doreau ca Jules Verne să mai trăiască pentru a-i arunca în față disprețul față de copilăreștile sale prezidenții. Se știe, Nautilus, submarinul vestitului Nemo avea destui corespondenți în epocă. E drept, mai puțini înzestrați!

Am întîlnit oameni pentru care nu contează emoția, trăirea ci doar verificarea amănunțită a fiecărei file în căutarea erorilor predicției.

Mă întreb, oare atît de mici putem fi? Oricare dintre noi își poate imagina lumi ale viitorului, dar cîți dintre noi pot, cu

har, să le facă să funcționeze pe o pagină de două mii de semne?!

Colectivismul de care, poate, abia ne-am despărțit a creat o specie de scriitori și care-au căzut în greșeala de a considera că SF pot fi toate bibliotecile lunare sau bărcile teleghidate armate cu laseri super! Mai mult, colectivismul a creat scriitori care, fără a avea habar de mișcările launtrice ale societății umane s-au hazardat să imagineze lumi viitoare artificioase și imposibile!

Dar ceea ce dă Savoare, consistență și putere unei opere SF este însăși literatura. Literarul. Fără aceasta distînse opere SF au căpatat cu succes. Căci nu amalgamul imaginativ ne emoționează ci durerea simțită de un personaj oarecare atunci cînd i se oferă, pe neașteptate, șansa de a călători prin timp.

Nu, SF-ul nu este nici pe departe o țară a nimănui în care poți înghesui de toate. Poate că cititorul va înghiți amalgamul dar, la un moment dat, inima lui îi va porunci să se întoarcă din drumul iluzoriu.

Ovidiu BUNILĂ

„Ca țiganul în trăsură”

(Urmare din pag. 1)

grea împărțea este cînd fiecare vrea să aibă mult mai mult decât lucrul de împărțit. • „Și felul cum se îmbogățeste cineva într-o societate arată valoarea ei”. • „Unii nu pot mesteca, și vreau să muște”. • „Ați băgat de seamă că piticii sînt întotdeauna mai zgomotoși decât oamenii întregi?”

Scrise parcă pentru actualitatea imediată, aceste rînduri ale lui Nicolae Iorga (v. „Cugetări”, Ed. Tineretului,

f.a.) arată că, în deceniile trecute de la moartea sa, sub raportul culturii politice și, mai ales, al culturii morale nu s-au produs așteptatele ameliorări. Pentru foarte mulți dintre contemporanii noștri, autorul „Istoriei românilor” ar fi un personaj incomod. Timpul de față are însă nevoie de oameni cum a fost Iorga: luptători animați de o cauză înaltă, exigenți și generoși, capabili să „deranjeze” egoismul parvenitilor din toate domeniile. (C. Cn.)

Sub semnul revizuirii

(Urmare din pag. 1)

put: unul esențial. Iar dacă n-a închinat aceluia fenomen o carte anume, îl regăsim

tratată mereu, la diverse ocazii, cu insistență programatică. Într-un manual de Istoria lumii în vremurile mai nouă, de la Ludovic al XIV-lea pînă astăzi (1907 și alte ediții), el își introducea pe învățăceli în marile schimbări moderne prin mutațiile produse în cultură, acordînd prioritate revoluției din coloniile engleze și înfățișînd apoi critică Revoluția franceză în evident dezacord cu viziunea tradițională, pe care lo socotea mitologizantă. Este spiritul în care i-a întîlnit mereu pe auditorii săi, ca și pe cititorii, de-a lungul anilor.

O întreagă serie de interogații au rezultat din regîndirea materiei, unele proiectate insistențios asupra Sud-Estului european și a realităților românești. Interesul acelor interogații, oarecum insolite la origini, apare astăzi ca indiscutabil. Pentru cine urmărește vasta operă de revizuire a Revoluției franceze ce se întîmplă sub ochii noștri, o lectură a scrierilor lui N. Iorga, sub acest unghi, comportă o frapantă actualitate. Firește, nu poate fi vorba aici de un examen complet al operii în cauză, mult prea amplă și prea complexă pentru a se lăsa analizată în câteva pagini. Se poate închipui însă o întreagă serie de studii despre un aspect sau altul, abordat de istoric, în prodigioasa-i carieră de „universalist”. Am putut visa o clipă și un amplu volum de analize, portrete, reflecții extrase din ampla-i operă, cu privire la sensul, etiologia, avaturile și consecințele aceluia fenomen. El n-ar fi lipsit de interes nici pentru specialiști, nici pentru marea publică atent la înfruntările lumii moderne.

Fișă personală tip

domnul (tovarășul) n-a tras în timpul revoluției în teroriști în securiști
nici părinții lui nici viitorii lui copii nu vor trage a susținut prin tăcere toate acțiunile juste ale guvernului pentru reinstaurarea democrației nu a trecut prin piața universității și nici prin universitate poate susține cu martori (a se numi trei dintre ei) că i-a înjurat chiar pe toți golani cu mințile înfirbîntate de democrație a dat (dacă a dat) informații trupelor civile de ordine (mineri, cizmari, oțelari...) pentru a susține disciplina de partid...

eliberăm prezenta pentru a se putea înscrie în rîndurile...

Adrian ALUI GHEORGHE

Comentarii Armand CALINESCU: Mărturisiri politice

Actualitatea pare a fi veche de cînd lumea. Adevărul acestei afirmații este susținut și de întîmplările consumate în viața politică românească între cele două războaie mondiale, reținute în recent apărutele „Insemnări politice”, la Editura Humanitas, de către un protagonist al acesteia, Armand Călinescu. Cunoscutul fruntaș țărănist, senator, de mai multe ori membru al guvernului, prim ministru, își notează diverse idei, întîmplări, remarci, replici, evenimente care, în succesiunea lor, constituie un foarte interesant jurnal politic. Totodată, aceste însemnări beneficiază, datorită caracterului lor secret, de duritatea abruptă a adevărului, de sinceritatea nedisimulată a textului de sertar. Autorul nu-și scria memoriile, ci își făcea note de lucru, scrisse fără îngrijire de stil, dar bogate în idei, în observații, în tensiuni de viață. Notele din anii 1938—1939 sînt atît de lapidare, încît uneori se rezumă la un singur cuvînt. Prin toate acestea autorul reușește un tensionat portret al epocii 1916—1939 (pînă la data asasinării sale de către legionari).

Problematica, mentalitățile, practicile oamenilor politici (din interior, autorul „Insemnărilor” era foarte informat, mai ales în calitate de ministru secretar de stat la Interne) se aseamănă cu acelea ale perioadei pe care o trăim noi în prezent. De aceea, citind cele peste 400 de pagini (îngrijite de dr. Al. Gh. Savu) ale lui Armand Călinescu, politician prin definiție, avem impresia că noi repetăm faptele, confruntările, erorile părinților și ale străbunilor, că istoria naște și stinge mereu aceleași conflicte. Deși se află la 6—7 decenii depărtare, dezbinarea forțelor națiunii ne doare și acum. Iată un exemplu. În 1916 Bucureștiul e ocupat de germani. Armand Călinescu, tînăr, notează amar: „De n-ar fi decît că junimiștii n-au urmat pe rege și armata pentru a da lumii semnul unanimității țării și încă rămîne o pată rușinoasă asupra lor”. Mereu au existat colaboraționiști — fie la vîrf, fie jos, în masă — cu străinii contra intereselor țării. Marghiloman e acuzat (cu probe) că a folosit fonduri germane pentru a ajunge șef la conservatori, mai tîrziu doi miniștri și niște generali sînt demisi pentru corupție în „afacerea Skoda”. Mulți din deputații camerei de după primul război sînt învinuiți de dezertare la inamic, iar parte învinuiți de crime de drept comun (Sachele-rie trimis la curtea cu juri pentru asa-

sinat)”. Seamănă cumva cu problemele avute de Parlamentul României ale după Revoluția din 22 Decembrie? Deosebirea e că bunicii din anii '20 îi expediau pe criminalii lor la curtea cu juri!

Lipsa de stabilitate a statului este o temă care îl preocupă intens pe Armand Călinescu. În 1938, el notează scurt: „Un singur vrăjmaș: instabilitatea. Un singur mijloc: zvonurile”. Soluția pe care și-o propune spre rezolvare e antidemocratică, dictatorială: trimiterea în vacanță a partidelor și măsuri drastice împotriva presei, obiective pe care le și îndeplinește cu promptitudine. Instabilitatea însă era o boală mult mai veche (și, în prezent, extrem de actuală!). Partidele se suspectau, se șicanau, se spionau reciproc. Camarila regală carlistă, după restaurația din 1930, îi supraveghea pe toți. Doamna Lupescu face și desface ministere, aduce și înapoartă partide de la guvernare. Garda de Fier îi amenință aproape pe toți. Siguranța își plasează agenții în redacții, la palat, pe lângă liderii politici. Iată cîteva exemple semnificative: „Argetoianu a comunicat conversația lui Pangal, care obișnuiește să-și scrie notele. Acesta le-a dictat unui secretar care... e în serviciul Siguranței”, p. 162. „Începerez convorbirile lui telefonice (n.n. ale lui Titulescu) și o comunicare...”, sau „Informatorul meu la palat îmi spune că acolo e panică”, p. 265. Am mai auzit noi despre astfel de situații undeva?

Personalitățile politice se „prăsc” la stră-

ini, făcînd rău țării. Nu mai amintesc modul cum se calamniază, cum se păcălesc între ei, diverșii oameni politici ai vremii; cum se încheagă alianțe compromițătoare și cum se rup acestea. Armand Călinescu le convinge că toți uneltesc împotriva tuturor. Timp în care țara suferă. „Sîntem desconsiderați în afară, se spune că ni s-au dat toate garanțiile, ni s-au dat credite, dar nu sîntem capabili să ne administrăm, nu ținem angajamentele luate etc. La un caz grav, interesele noastre nu vor fi luate în considerare”, p. 261.

Înainte de a încheia aceste rînduri să ne oprim un moment asupra unei intuiții politice excepționale, formulată de Armand Călinescu doar cu puțin timp înainte de a fi asasinat: „Nu putem fi nici cu rușii, nici cu germanii. Dacă sîntem cu rușii, victorioși, ne amenință bolșevismul. Dacă sîntem cu germanii, victoria lor înseamnă, subjugare economică și politică”, p. 391. „Orice război general, indiferent fazele, aduce triumful franco-englez, care întrunește condițiunile obiective: finanțe, materii prime, număr”, p. 404. Oare cum de o fi urmat istoria exactă aceste prezidenții? Pentru noi, „Insemnările politice” ale lui Armand Călinescu sînt nu numai mărturie de valoare, învîntăminte bogate în înțelesuri, ci și acute semnale de conștiință și, mai ales, un avertisment serios. Multe evenimente se repetă iar istoria nu iartă!

Ioan Enea MOLDOVAN

Po'lemica, pamfletul și altele

(Urmare din pag. 1)

tiv, descriptiv, analitic: „E parțea concavă a poeziei, e forma launtrică a elanului. Sufletul lui e iubirea, la gradul pe care îl numim ură, resortul lui e revolta”. Dacă e un act de „agresiune”, numădecît trebuie să fie și literar. Și, din nou, Arghezi: „Stilizată, violența se prezintă în artă și literatură, ca piatra constructivă”. Stilizată!

Mediocritatea nu poate crea pamflet, fiindcă el, pamfletul, presupune stil. Triumful unui atac de acest fel nu ține de greutatea fizică a loviturii, ci de

calitatea ei (care asigură, de fapt, și forța). Dacă nu ai „geniu verbal” ca Arghezi, se cuvine măcar obligația de a cunoaște limba română. Nu doar cuvintele „slinoase”, ci puțin mai mult. Și să mai avem și ceva fantezie care să nu frizeze patologicul. Vreți să fim pamfletari adevărați și nu mărunți terfelitori? Să găsim cuvinte, să vedem cum stăm cu verba, cu truculența inscenărilor și să-i mai citim pe Arghezi, Cocea, Marțial, Tertulian, Cervantes, Rabelais, Swift, Heine, Jean Lorraine, Léon Bloy, Mirbeau, Ernest Hello, Vuillot...